

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Rikkakananhirssin ja viherpantaheinän tunnistaminen

Sami Markkanen

Ruokavirasto

asiantuntija

Kenttäkoe ja lajiketestaus, Siemenyksikkö

Keski-Pohjanmaan Koulutusyhtymä

**Rikkakananhirssi ja viherpantaheinä
webinaari**

21.04.2026

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Rikkakananhirssi

Rikkakananhirssi (*Echinochloa crus-galli*)

- kosmopoliittinen laji: tropiikki, lämpimän lauhkea vyöhyke
- itsepölytteinen
- tuhansia jyviä /yksilö
- jyvien itävyys voi säilyä siemenpankissa 10 vuotta
- muodostaa nopeasti itämiskykyisiä siemeniä
- C4-kasvi
- estää muiden kasvien kasvua kemikaaleilla (allelopatia)
- tehokas typen käyttäjä - voi käyttää 4/5 maaperän typpivarannosta
- joustava päivänpituuden suhteen
- kehittää helposti kasvinsuojeluaineresistenssiä

"Hirvittää jos se pääsee kunnolla leviämään" – Suomen ilmastolle epätavallinen kananhirssi valtaa peltoja Etelä-Karjalassa

Maatalous 30.8.2021 02:00

MT toimitus

Sertifiointi ei takaa, ettei siemenseoksessa ole rikkakananhirssiä

Agrimedia 24.9.-23

Rikkakananhirssi tuli kuin tyhjästä

MT 30.7-24

Rikkakananhirssin rinnalla hukkakaura on lasten leikkiä

MT 20.9.-23

Viheliäinen rikkakasvi valtaa peltoja, mutta Ruokavirastolla ei ole valtuuksia asettaa rikkakananhirssiä sisältävää siemenerää markkinointikieltoon

MT Kasvintuotanto 1.10.-23

Rikkakananhirssin ja viherpantaheinän

TORJUNTAA TUTKITTIIN

KM 1/2025

Rikkakananhirssin tuntomerkit

Varren pituus 20 – 170 cm

- yksilöllä voi olla useita varsia
- kasvutavassa maanmyötäisyyttä
- punertavat, litteät varren tyviosat

- kukinto haarova kerrannaistähkä
- kukinnon haarat särmeiset, tukevat
- tähkylät kahdessa tai useammassa rivissä
- vaihtelevasti vihneinen
- kukinnon väri vaihtelee vihreästä ruskeaan

Eri kehitysvaiheessa olevia
rikkakananhirssin kukintoja

Tässä isossa yksilössä
n. 20 röyhyä, joissa
kussakin n. 300
siementä
= n. 6000 siementä

- lehdet 1 -1,5 cm leveitä
- Keskellä vaalea raita
- kielekkeettömiä

Rikkakananhirssin lehden alapinnalla kulkee keskellä harjanne
Muillakin heinillä on vaihtelevasti, mutta ei yleensä näin selkeää harjannetta

kastikka

timotei

ruokonata

vehnä

ohra

kaura

Rikkakananhirssin taimen tunnistaminen

Rikkakananhirssin siemen

- n.2 mm pitkä ja 1 mm leveä
- kyynelenmallinen
- toiselta puolelta tasainen siemen
- vihne voi olla vielä kiinni
- kuoressa piikkejä, kuoriutunut siemen kirkas

Rikkakananhirssin kielekkeettömyys on erinomainen tuntomerkki

Kieleke on kalvomainen rakenne lehtilavan ja lehtitupen yhtymäkohdassa

Löytyy kaikilta luonnonvaraisilta heiniltämme

Rikkakananhirssin kasvu kasvihuoneessa

Lämpötila kasvihuoneella ajoittain **+50 °C astetta**

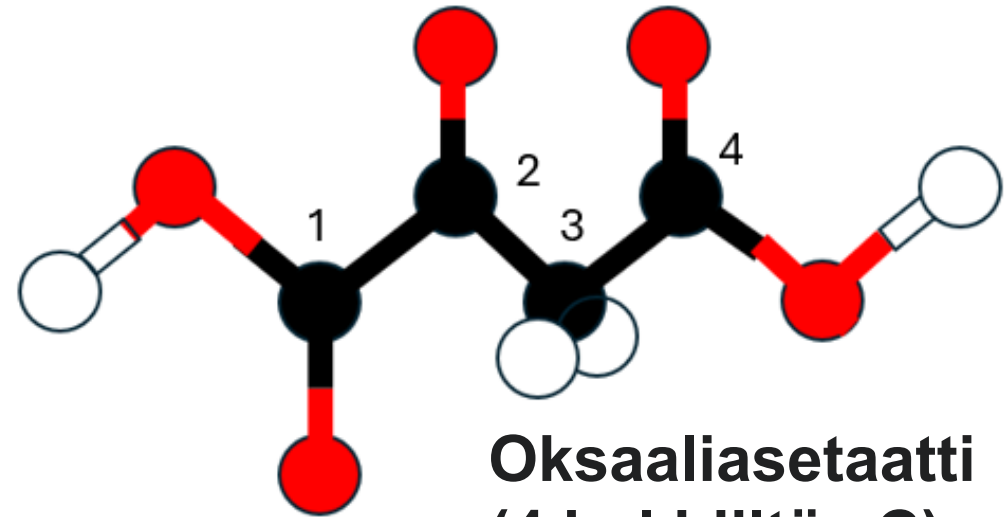

12 pv

12 päivässä:

- päävarsi kasvoi 46cm → 98 cm
- keskimäärin 4,6 cm päivässä, ajoittain yli 10 cm päivässä
- 1 kukinnosta 6 kukintoon (3 täysin auennutta ja pölyttävää)

**Oksaaliasetaatti
(4 kpl hiiltä, C)**

C4-kasveilla on erittäin tehokas fotosynteesikoneisto.

Nopea kasvu leikkuun jälkeen

22.8.

3.9.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Viherpantaheinä

Viherpantaheinä (*Setaria viridis*), kavelhirs, green foxtail

- luontaisena Etelä-Euroopassa, levinnyt lauhkealla ja sub-trooppisella vyöhykkeellä
- Suomessa tavattu Oulun korkeudelle saakka
- C4 kasvi

Viherpantaheinän tunnistaminen

- pituus 20 – 50 cm
- pysty tai polvekastyvinen

- kukinto kerrannaistähkä 4-8 cm pitkä, 1-2,5 cm leveä

lehdet 4-25 mm leveitä, litteitä ja
pitkäsuippuisia

kielekkeen paikalla
on karvarivi

Sinipantaheinä (*Setaria pumila*) grå kavelhirs, yellow foxtail

- pysty, 20-50 cm pitkä, löyhästi mätästävä 1-vuotinen heinä.
- tummemman vihreä kuin viherpantaheinä
- Kerrannaistähkä 4-8 cm pitkä ja 1-1,5 cm paksu

kielekkeen paikalla
karvoja

Viherpantaheinä monimuotoisuusseoksessa

Viherpantaheinän taimi

Oli helppo tunnistaa luontaisten heinäkasvien seasta

- vaalean vihreä
- pitkään kapeneva lehti

Viherpantaheinän ja sinipantaheinän siemen

Onkohan tämä nyt se
rikkakananhirssi?

On tärkeää osata
tunnistaa myös muita
eksoottisia heiniä

Seuraavassa muutama
esimerkki...

Viljahirssi (*Panicum miliaceum*)

Lehtituppi karvainen

Karvoja kielekeen tilalla

Hapsiherssi (*Panicum capillare*)

Sudaninruoho (*Sorghum x drummondii*)

Isosorsimo (*Glyceria maxima*)

Isosorsimo voi vallata vesistöjen rantoja

Jättikaura

Tavallinen kaura, joka kasvaa jättimäiseksi.

Ominaisuus kehittyy siemeneen suotuisissa oloissa ja näkyy seuraavana vuonna kylvetyissä kasveissa.

Runsaasti pitkiä, leveitä lehtiä, paljon nivelvälejä, sekundaarisia juuria

Tietoa löytyy Ruokaviraston nettisivulta ja youtube kanavalta

- 'Tunnista ja torju rikkakananhirssi' youtube video
- Rikkakananhirssi ja viherpantaheinä yleistymässä rikkakasveina - katso tunnistuskuvat
- Tiedotusta kasvukauden alussa ja loppukesällä kun rikkakananhirssi on röyhyllä

Havaitse ja torju rikkakananhirssi ja viherpantaheinä ajoissa

7. kesäkuuta 2024

Tunnista ja torju rikkakananhirssi ja viherpantaheinä

6. elokuuta 2025

Uhkaavasti leviävät rikkakasvit (ULRIKA) tutkimushanke

- 3 vuotinen tutkimushanke (2025 - 2027)
- Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) rahoittama (418000 e)
- Hankkeeseen osallistuu:

Luonnonvarakeskus Luke

- vastuututkija tutkimusprofessori Terho Hyvönen

Maanmittauslaitos MML

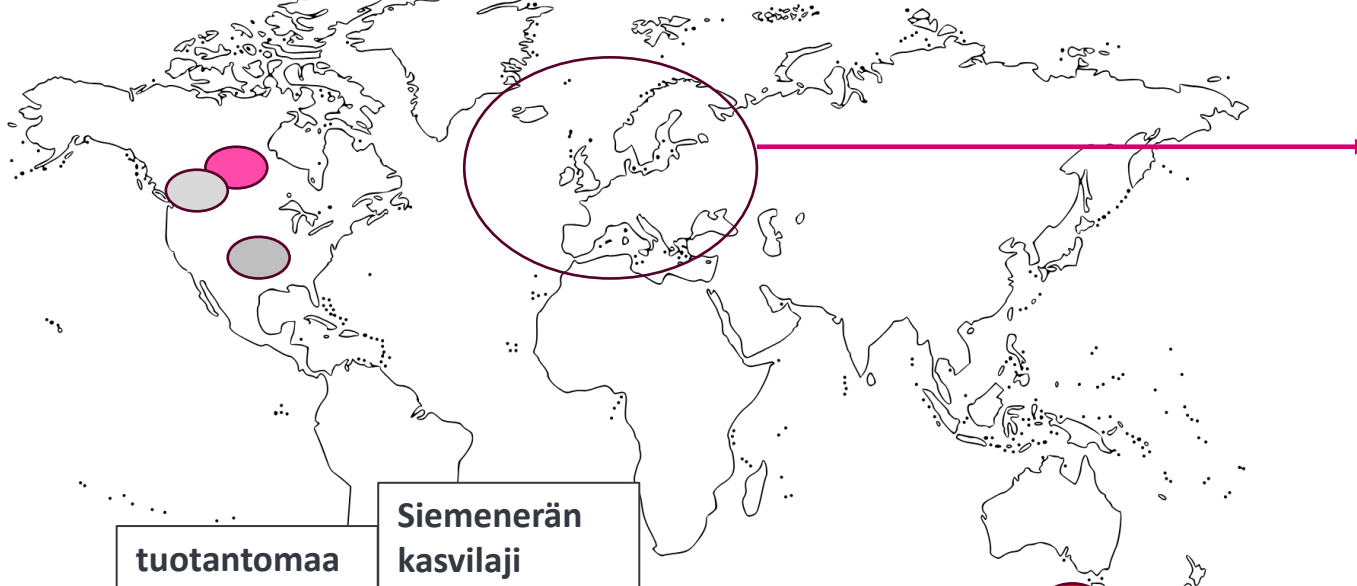
Nylands Svenska Lantbrukssällskap (NSL)

Ruokavirasto

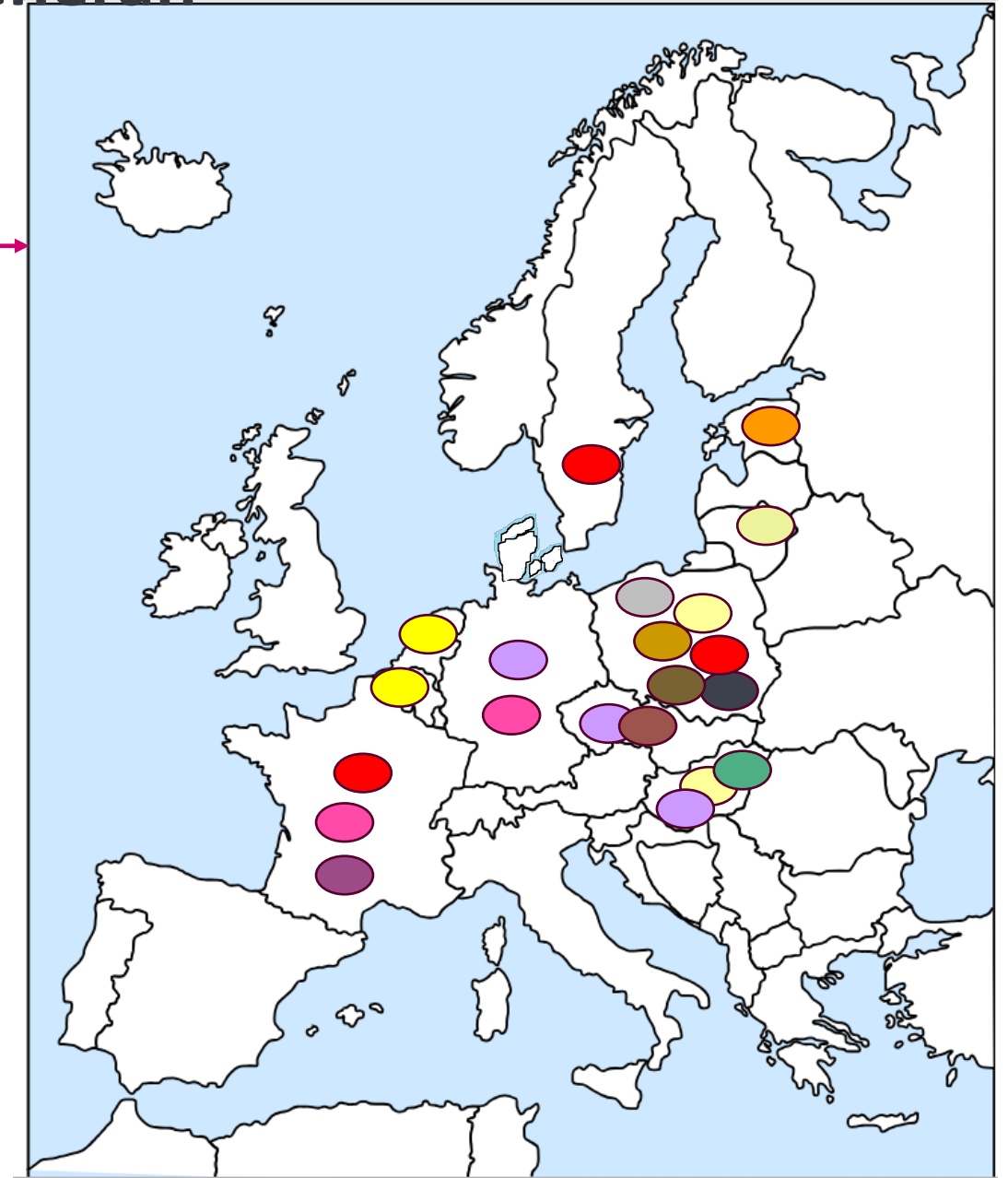

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Rikkakananhirssin esiintyminen siemenerän tuotantomaan mukaan

tuotantomaa	Siemenerän kasvilaji			
Alankomaat	rapsi	●	Ruotsi	puna-apila ●
Belgia	rapsi	●	Saksa	Aitohunajakukka ●
Kanada	sinimailanen	●	Saksa	sinimailanen ●
Kanada	sinimailanen	●	Tsekki	aitohunajakukka ●
Kanada	sinimailanen	●	Tsekki	aitohunajakukka ●
Kanada	englanninraiheinä	●	Tsekki	kumina ●
Liettua	alsikeapila	●	Unkari	aitohunajakukka ●
Puola	puna-apila	●	Unkari	aitohunajakukka ●
Puola	puna-apila	●	Unkari	aitohunajakukka ●
Puola	keltalupiini	●	Unkari	aitohunajakukka ●
Puola	keltasinappi	●	Unkari	aitohunajakukka ●
Puola	rehuvirna	●	Unkari	keltasinappi ●
Puola	italianraiheinä	●	Unkari	öljyretikka ●
Puola	westervoldinraiheinä	●	Viro	härkäpapu ●
Ranska	puna-apila	●	Yhdysvallat	italianraiheinä ●
Ranska	sinimailanen	●		
Ranska	persianapila	●		

Toimenpiteitä leviämisen ehkäisemiseksi sertifioidun siemenen kautta

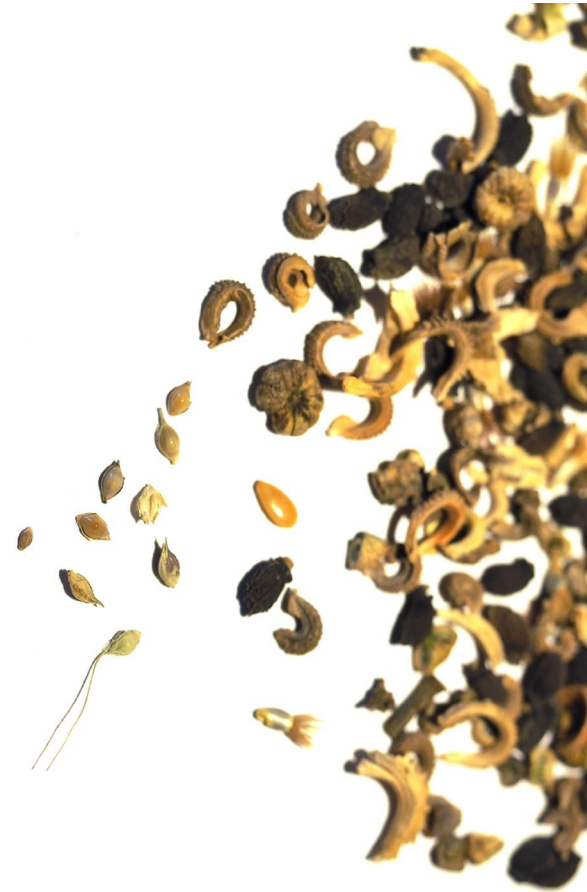

Siementen markkinoijat ja maahantuojaat ovat ryhtyneet vapaaehtoiseen toimintaan, jotta haitalliset rikkakasvit eivät pääsisi leviämään tuotavien siementen välityksellä.

Siementen markkinoija/maahantuoja voi pyytää tuontimaan siemenen toimittajalta todistusta siitä, että siemenerä ei sisällä tiettyä rikkakasvia.

Siemenerästä voidaan ottaa **omavalvontanäyte**, josta tutkitaan, onko siemenerässä mukana tiettyä rikkakasvia. Ruokaviraston siemenlaboratoriossa näytteestä analysoidaan haitalliset vieraslajit kuten rikkakananhirssi, pantuheinät ja rikkapuntarpää.

Mikäli haitallista lajia löytyy, voidaan siemenerä mahdollisuuksien mukaan **lajitella uudestaan** ja erä voidaan myös **poistaa markkinoilta** markkinoija toimesta.

Kasvinsuojelulehti Vol 58 Nro 1-2 (2025)

Rikkakananhirssin ja eräiden muiden rikkakasvien esiintyminen Suomeen tuoduissa siemenerissä

Sami Markkanen & Terho Hyvönen

Kasvinsuojelulehti Vol 58 Nro 3 (2025)

Uusien rikkakasvilajien levinneisyys ja torjunta Suomessa

Terho Hyvönen, Jasmin Isotupa, Päivi Koski, Sami Markkanen & Pentti Ruuttunen

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Kiitos

Sami Markkanen

asiantuntija

Siemenyksikkö
Tampereentie 51
32200 Loimaa

sami.markkanen@ruokavirasto.fi

040 829 4543